

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 132 2011

I distribution:

Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Stina Hansson, Lisbeth Larsson

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius, Per Rydén

Stockholm: Anders Cullhed, Anders Olsson, Boel Westin

Uppsala: Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktörer: Otto Fischer (uppsatser) och Jerry Määttä (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av

Magnus Bergvalls Stiftelse

Bidrag till *Samlaren* insändes digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word till info@svelitt.se. Konsultera skribentinstruktionerna på sällskapets hemsida innan du skickar in. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 15 juni 2012 och för recensioner 1 september 2012. *Samlaren* publiceras även digitalt, varför den som sänder in material till *Samlaren* därmed anses medge digital publicering. Den digitala utgåvan nås på: <http://www.svelitt.se/samlaren/index.html>. Sällskapet avser att kontinuerligt tillgängliggöra även äldre årgångar av tidskriften.

Uppsatsförfattarna erhåller digitalt underlag för särtryck i form av en pdf-fil.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet PG: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapets hemsida kan nås via adressen www.svelitt.se.

ISBN 978-91-87666-29-4

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by
Elanders Gotab, Stockholm 2012

Övriga recensioner

Friedrich Kittler, *Musik und Mathematik*. Band 1: *Hellas*. Teil 1: *Aphrodite* & Teil 2: *Eros*. Wilhelm Fink Verlag, München 2006 & 2009.

Med Hölderlincitatet ”Die Liebenden aber / Sind, was sie waren” inledde Friedrich Kittler sitt planerade fyrabandsverk *Musik und Mathematik*. Första bandet ”Hellas” med de båda delbanden ”Aphrodite” och ”Eros” förelåg i tryck vid författarens död den 18 oktober 2011, medan ”Roma aeterna”, ”Hesperien” och ”Turingzeit”, syftande på Alan Turing (1912–54), en av grundarna till vår tids datateknologi, befann sig på planeringsstadiet – vilka manuskript författaren efterlämnat är ännu oklart. Projektet kan närmast beskrivas som mytografiskt.

Friedrich A. Kittler (1943–2011), professor i estetik och medievetenskap vid Humboldtuniversitetet i Berlin från 1993 och från 2005 i Saas-Fee i Schweiz, visar sig även i sitt sista verk vara litteraturvetenskapens trickster. I sin uppslagsrika avhandling *Der Traum und die Rede. Eine Analyse der Kommunikationssituation Conrad Ferdinand Meyers* (1977) framstod han som en subtil och imponerande beläst germanist i traditionen från Freiburg-professorn Gerhard Kaiser. I och med den på förlaget Suhrkamp tillsammans med Horst Turk utgivna *Urszenen. Literaturwissenschaft als Diskursanalyse und Diskurskritik* (1977) blev han för en bred offentlighet känd som en av den franska psykoanalysens och Michel Foucaults banérförare i Tyskland. Hans sinnrika analys av Hoffmanns *Der Sandmann*, ”’Der Phantom unseres Ichs’ und die Literaturpsychologie: E.T.A. Hoffmann – Freud – Lacan” är en övertygande novellanlys från psykoanalytisk utgångspunkt, där diskursanalysen visar ett sammanhang mellan vad som förr tedde sig disparat och efemärt i berättelsen. I *Aufschreibesysteme 1800/1900* (1985) och *Dichter Mutter Kind* (1991) har språkinläring genom modern, Goethes och Novalis diktning och den schleiermacher-gadamerska hermeneutiken historiserats till produkter av en romantisk diskurs mest verksam under decennierna kring 1800. De expliceras som element

i ett informationssystem. *Grammophon Film Typewriter* (1986) och *Optische Medien* (2003) markerar Kittlers intresse för 1900-talets medier och visar hur litteraturen integreras i nya nätverk när nya medier – så småningom även datorerna – dominerar. Denna medietekniska sida av Kittlers produktion belyses utmärkt genom den av Otto Fischer och Thomas Götselius sammanställda antologin *Maskinskrifter. Essäer om medier och litteratur* från 2003. Särskilt provocerande har Kittlers sätt att relatera förändringar inom media till försvarstekniska innovationer och krigsindustri tett sig. Såväl telegraf som jazzmusik kan i detalj expliceras utifrån uppfinningar av försvarsmaktens ingenjörer.

Trots sin fascination för teknik, matematik och dataprogrammering förklarade Kittler allt oftare under 2000-talets första decennium att det som intresserar honom inte är medievetenskap eller medieteorin, utan mediernas genealogi. Specialiseringen på detaljer i branschen irriterade honom, liksom alliansen mellan ytliga mediekonstnärer och mediokra medieforskare. Den säregna kvaliteten i Kittlers arbeten ligger i att han bevarar sitt intresse för tysk litteratur i de diskursanalytiska texterna och för diskursanalys (och fortfarande tysk litteratur) i de tekniska. Mera än att bestämma vad kollegerna kan och bör säga har hans skrifter markerat vad en litteraturforskare inte längre kan säga utan att verka naiv och som resultat av hans nyorienteringar har mången gammal anhängare hamnat i generande dager.

De senaste åren har Kittler ägnat sig åt alfabetets och skriftens uppkomst, framför allt genom intensiva studier av det grekiska språket. Han vill intet mindre än att skriva en historia om varat på materiell och matematisk grund genom att komma åt skriftmediets rötter. Utan att bortse från *vad* som sades vill han beakta *hur* det sades. Poängen med att gå tillbaka till de gamla grekerna för oss idag är att beteckningar för skrift, räkning och musik då sammanföll i samma teckenrepertoar, precis som hos oss i den digitala tidsåldern. Uppdelningen av tecken i system av bokstäver, siffror och musika-

liska noter under perioden däremellan kommer i dataålderns perspektiv att fungera som en parentes. Datortekniken för oss tillbaka till Homeros.

Främste inspiratör till projektet är Martin Heidegger, en av Kittlers akademiska lärare, vars icke-teleologiska betraktelsesätt av varat Kittler i stort kommit att dela. Även hos Kittler betraktas den romerska kulturen stundom som en ödesdiger förenkling av den grekiska. Heidegger yttrade faktiskt några fraser om kärleken som fundamental för tänkandet, Kittlers ledande idé i det nu aktuella verket, redan 1945. Dock är det svårt att känna spåren av Heidegger i den kittlerska antropologin: människan ses som en apa bland andra apor, men i henne har ett virus från en främmande planet vid namn språket insmugit sig.

Kittlers främste samtalspartner är Nietzsche, medan Adorno utsätts för sarkasmer och Derrida framstår som rival när hans analys av passagen om guden Theuth och skriften i *La dissémination* grundligt ifrågasätts. Kittler är en tydlig antidiaktiker och trots att han är kritisk mot tanken på civilisationens mål tycks han fullt beredd att konstruera dess ursprung. I bakgrunden skymtar Foucaults studier av diskurs och sexualitet, Freuds tankar om libido och självfallet Lacans psykoanalys.

Tetralogin inleds, efter några citat av Klossowski (en berättelse om Aktaion och Diana) och Borges samt en privat hyllning, med en tvåhundraårig genomgång av Homeros *Odysseen* och de grekiska tragödierna. Hos Kittler börjar inte analysen i tanken på ett ursprungligt matriarkat som avlöses av ett patriarkat, som i Bachofens *Das Mutterrecht*, eller i en dialektik kring Odysseus problematiska vinnande av identitet genom att förneka den, som i Adornos och Horkheimers *Dialektik der Aufklärung*. I stället betonar Kittler att konsten och vetandet har sina rötter i *mousiké*, d.v.s. sången, dansen och leken. Om inte musiken beaktas går grunden förlorad och vår syn på konst och vetande blir rotlös.

Samma rot har också matematiken, ty hos Homeros är *máthesis* ännu inte som hos Aristoteles en snäv räknekonst, utan ett dunkelt vetande. Kittler aktualiserar rimmet *mathein/pathein*. Rimmet mellan orden för räknekonstens ursprung och lidandet markerar en erfarenhet i kött och blod.

Grekiskans vokalfabet betraktas som civilisationsskapande. De 24 grekiska bokstäverna står redan från första början för ljud och fungerar också som siffror. Äldre språk, exempelvis hebreiskan, markerar som bekant endast konsonanter, medan Linear A, som utvecklades på Kreta, är en stavelse-

skrift med inslag av bildskrift, ur vilken senare den mykenska kulturens skriftspråk Linear B formas. I och med vokalerna blir grekiskans alfabet ett sjungande alfabet. Ljudets element är centralt för Kittler lika väl som för Hegel, och de musikaliska associationerna löper främst till Wagner, Pink Floyd och The Doors, men även Bach, Mahler, The Beatles, Jimi Hendrix och Leonard Cohen nämns.

Iliaden och *Odysseen* består av 24 sånger vardera, lika många som alfabetets bokstäver, vilket hos Kittler är mer än en tillfällighet. I Kittlers världsbild är de namnlösa efterföljarna till de homeriska sångarskalderna Demodokos och Phemios förmedlare av en minoisk tradition som sätts på pränt i och med den grekiska ortografins uppkomst. Homeros-bilden har i stort hämtats från Barry B. Powell och Kittler utgår från att *Iliaden* och *Odysseen* har en enda författare; såväl lapptäckes- som snöbollsteorier lyser med sin frånvaro. Liksom Adorno/Horkheimer förlägger Kittler sin utgångspunkt till Odysseus berättelse om äventyren vid kung Alkinoos hov, men det är andra äventyr och andra skrönor som blir viktigast. Hos Kittler utgår vi från mötet med Kirke, vars namn associeras till *kirkos* (= falk), och hamnar sedan hos Kalypso (en association görs till Harry Belafonte) och sirenerna. Nymfer och musor är egendomligt parallellställda i de möten mellan själ och kropp och mellan manligt och kvinnligt som ständigt fokuseras i den kittlerska historieskrivningen.

Medan Foucault i sin sexualitetshistoria främst beaktar etiska aspekter, reglering och balans, utgår Kittler från estetik, erotologi och extas, och hos Kittler står, i motsats till hos Foucault, den fysiska heterosexualiteten i centrum. Nymferna förför män, i synnerhet kreativa sådana, historien igenom – åtminstone fram till Lolita och Humbert Humbert.

Den centrala gudomligheten i Kittlers mytiska civilisationshistoria är Afrodite Anadyomene, den ur havsskummet uppstigna kärleksgudinnan. Vid hennes ankomst jämnas vågorna ut och vattenytan blixtrar fram som ett smycke. Afrodite står för gudomlig trollkraft, havets frid och den lyckliga resan. En annan viktig gud är Dionysos, som i motsats till Apollon finns med bland de gudar som nämns i uppteckningarna på Kreta. Detta leder till en annan datering av gudarnas ankomst till grekerna än den förr gängse, där Dionysos tillhörde de senare. De grekiska gudarna är oss inte avlägsna. Sappho, exempelvis, en av de poeter som levde och älskade utan samhällets fördömelse eller egen

skuld känsla, åkallade Afrodite med sin mänskliga stämma – och gudinnan kom. De många kärleksparen i verket – Kadmos och Harmonia, Dionysos och Ariadne, Odysseus och Penelope, Pyramos och Thisbe, Daphnis och Chloe, Tristan och Isolde, Romeo och Julia – ger intryck av att en enda kärleksfest löper genom historien. I denna kärlek förenas musik, vetande och skrift.

Kittler tar spjörn mot kroppsfientligheten hos de klassiska tyska greclisterna och är skeptisk till äldre allegoriska tolkningar som bortförklarar denna kärlekens kraft. Närmast idiosynkratiskt ter det sig att han talar väl om Sparta, vars idrottstävlingar lovprisas, på bekostnad av Aten, där misogynin sägs råda. I Aten trängs Afrodite bort av Eros; Sokrates och Platon ingår i en process där själsligt och kroppsligt allt mer skiljs åt. Tragöden genomgås i bokverkets första halvdel något summariskt, men i den andra halvdelen ägnas Euripides åtskilligt utrymme. Bland annat diskuteras den sällan spelade tragedin *Helena* grundligt, särskilt med hänsyn till olika föreställningar om erotiskt lätt sinne och kyskhet.

Grekisk kult och grekiskt tänkande förs enligt Kittler vidare i Magna Graeca, d.v.s. de grekiska bosättningarna i Syditalien. Pythagoras och pythagoreerna ägnas 120 sidor i bokverket. Viktiga är städer som Kroton, Metapontion och Taras/Tarentum. Det torde vara första gången tänkare som Hippasos från Metapontion, som beaktat förhållanden mellan tal och toner, Philolaos från Kroton, Eurytos från Metapontion och Archytas från Taras (en stad grundad av Sparta) tillmäts en så viktig roll i det västerländska tänkandets genealogi som i detta verk. De tillhör alla den matematiska traditionen bland pythagoreerna. Archytas besök hos kung Hieron i Syrakusa har för Kittler lika stor betydelse som Platons; Archytas försöker till och med överföra musikens kanon till statstänkande. Men även akusmatikerna bland pythagoreerna, den riktning som formulerar korta levnadsregler och ordspråk, särskilt Empedokles från Akragas, får vederbörligt utrymme, icke minst eftersom det är bland dem som läran om de fyra elementen utvecklades.

Geometrin grundläggs inte av grekerna; den finns redan i Egypten, men där stod den blott i lantmäteriets tjänst. Inte heller astronomin och aritmetiken uppfanns av grekerna, utan av babylonerna. I deras rike stod kunskapen emellertid i tjänst hos prästerna. Det är först hos pythagoreerna som astronomin och aritmetiken, liksom harmoniläran och akustiken, betraktas i matematikens

ljus. Kitharans strängar kan exempelvis relateras till talförhållanden och vidare till musikmatematiska tankegångar. Grekerna lär sig mer och mer genom att spela med bokstäver. Att observera är att Kittler är skeptisk till klassiskt idealistiska tolkningar av grekisk filosofi. Sfärernas harmoni uppkommer i hans läsning av pythagoreerna ur högst materiell musik.

I den andra halvdelen av *Musik und Mathematik*, med undertiteln "Eros" och ett motto av Sofokles, står Aten i fokus. *Máthesis* förenklas till praktisk konst; när den atenska flottan byggs har förbindelsen med musiken gått förlorad. Euripides kan inte instudera kördans och han anklagas för att skildra gudarnas reliefer på tempelväggarna i stället för att åkalla dem; effekten blir ett slags bildprogram. Örats konst blir ögats, men den grekiska teatern med dess scener i det fria och rytmen som följer solens gång imponerar. Sirenerna gisslas som fågelflickor i lexika, nymfer fryses till templens karyatider och gudarna blir till idéer hos Platon. Aten är kort sagt – förutom som nämnts kvinnofientligt – a-musiskt.

Sokrates spelar varken flöjt eller lyra och han beaktar inte frågan varför det finns 24 ljud, eller frågan hur bokstäverna blivit en skriftbild. Först långt fram i tiden, hos Descartes, återfår mänskodjurväsen, sagor och romaner sin status som verkliga fenomen. Men trots allt är det bara i Grekland som en vetenskaplig begreppsbildning utvecklas. Aristoteles, som sägs ha skrivit om allt, ehuru utan gudar, ägnas ordentlig uppmärksamhet. Såväl hans biografi som hans 445 270 rader omfattande verk belyses, trots att aristoteliska distinktioner, främst den mellan stoff och form, betraktas med skepsis av Kittler. Den verkliga intellektuella katastrofen – som icke beskrivs, men befaras, i denna volym – kommer med kristna retoriker. Dessa, liksom redan vissa romare, betraktar de grekiska gudarna som allegorier och en säregen fusion mellan att tänka, att härska och att uppfostra försvårar människans tillvaro. Ordet "obscen" uppfins av romarna. Monteverdis operakonst blir ett missförstånd av den grekiska tragedin.

Romarkapitlet, eller rättare sagt de 70 sidor av detta som nu publiceras, har ett motto från Thomas Pynchon: "How can flesh tumble and flow so, and never be any less beautiful?" Skalden Ennius, inte bara lärare i grekiska utan enligt Kittler även en inkarnation av Homeros, fokuseras, eftersom vi finner det från Archytas hämtade begreppet "machina" hos honom.

Bland de författare som rehabiliteras av Kittler märks särskilt Plutarchos (48–120 e.Kr.) och dennes ofta citerade berättelse där förkunnelsen ”Den store Pan är död” (f.ö. återopad av Stagnelius) återanvänds. Pan är enligt Kittler, som stöder sig på Herodotos, son till guden Hermes och Penelope. (Andra forskare hävdar att det handlar om en annan Penelope än Odysseus gemål, en nymf.) Kittler tyder berättelsen som en kryptering. Pan kan med sitt gudomliga ursprung inte vara död, däremot kan han av den fabulerande men försiktige Plutarchos civilisationskritiskt skildras som död för samtidens romare. Ju praktigare Rom glänsar med sina krigsbyten, desto mera drar sig halvguden Pan med sin satyrliknande kroppsgestalt och lurviga ben tillbaka till de vilda herdetrakterna. Med sin syrinx (flöjt av vassrör) lockar han fortfarande nyfema och utlöser deras ångest. De stora gudarna har flytt, blott de lantliga blir kvar i skepnad av djur.

I Rom finns, bl.a. hos kejsar Tiberius, en intensiv längtan efter det grekiska, och tyska skaldar vill åter besjunga Afrodite. Vissa av Eckermanns samtal med Goethe handlar om Longos roman *Daphnis och Chloe* från 100-talet e.Kr. Longos har enligt egen utsägo hämtat sin inspiration från en väggmålning i Nymfernas lund på ön Lesbos. Afrodite är nu långt borta i sagornas tid och Daphnis och Chloe måste lära sig kärlekens konst på nytt. Det nya är också att kärleken kontaminerats. En biperson, kvinnan Lykainion (ett namn som har med varg att göra), har upplyst Daphnis om problemet med mödomshinnans bristning när kvinnans oskuld förloras, vilket hos honom skapar en rädsla för de erotiska känslornas fullbordande i en fysisk kärleksakt – ett slags manlig fantomskräck. Läsningen, som hör till Kittlers mest snillrika, belidsagas av Aristide Maillols välkända, lätt naivistiska illustrationer.

Medieforskare som Hans-Ulrich Gumbrecht har läst Kittlers båda böcker med entusiasm och talar om vägen till ett nytt slags intellektuellt varseblivande. Gumbrecht jämför med Nietzsches och Burckhardts arbeten om de gamla grekerna och beundrar Kittlers mytografiska verve. Klassiska filologer är däremot skeptiska till Afroditetesen och beskyller Kittler för ensidighet och egensinne. De finner Kittlers resonemang vetenskapligt obevisade och betraktar honom som hobbygrecist; somliga ser honom som en anarkoromantisk representant för 1968-generationen. Andra associerar till Robert Graves *The White Goddess*. Kittlers teser sägs byggas mer på tro än på detaljkunskap.

Kritiken är inte omotiverad. Trots sammanlagt drygt hundra sidors litteraturförteckning och Kittlers obestridliga lärdom saknas mycket material. Kittler föredrar att fäktas med längesedan avlidna tyska grecister framför att gå i närkamp med mer samtida forskare som Jean-Pierre Vernant och Simon Goldhill (båda oomnämnda). Problemet med dagens klassiska filologer är knappast att deras livssyn är konservativ och idealistisk, utan snarare att de förlorar sig i detaljfrågor och fördjupar sig i texter av föga relevans utanför den egna kretsen. Kittlers iakttagelser dubblar ibland äldre forskares; exempelvis har tragedin belysts i förhållande till spelplatserna i några arbeten av Siegfried Melchinger. Etymologier utnyttjas flitigt, men den kunskap om grekiska musikinstrument som dagens forskare besitter återges inte.

De personliga referenserna till egna resor i Grekland med eller till vänner fungerar naturligtvis hedrande och kanske paktbildande för dem som åsyftas (närmare 150 personer tackas), men andra läsare kan uppleva boken som hermetisk, på liknande sätt som den personliga tonen hos den sene Roland Barthes stundom fick en effekt rakt motsatt den avsedda.

Men Friedrich Kittler har åstadkommit vad de klassiska filologerna inte vågat; med sitt förakt för amerikanska ’cultural studies’ och politiskt korrekt genusteori har han inlett en ’Greek turn’ inom humaniora i sina försök att rehabilitera Europa i allmänhet och Grekland i synnerhet som kulturens vagg. Hans djärva språng kan fungera ytterst kreativt för den som fullföljer de ibland blott skisserade tankegångarna. Genom att införa citat av Flaubert, Paul Valéry, Ingeborg Bachmann eller ur Goethes *Faust* skapar Kittler en associationsfylld textrymd. Till litteraturens mästare räknar Kittler inte bara Burroughs och Nabokov, utan även Thomas Pynchon, vars *Gravity’s Rainbow* tillhör favoriterna. Den läsare som fullföljer hans associationer från *The Dark Side of the Moon* (Pink Floyd) kors och tvärs genom världslitteraturen finner ständigt nya samband.

Textvävaren Kittlers revision av civilisationsmytologin må ifrågasättas i detalj men är ytterst fantasieggande som helhet; hans djärvhet som forskare var unik i hans generation. Det är en stor förlust för den humanistiska traditionen att volymerna om Heidegger och datatekniken, där resonemangen om greker och romare skulle fullföljas och en fundamental tidskritik skulle formuleras, aldrig fullbordades. Kittler avslutar bandet ”Hellas” med

några rader ur Hölderlins "Am Quell der Donau" och läsaren provoceras att själv tänka vidare:

"Jetzt aber endiget, seligweinend,
Wie eine Sage der Liebe,
Mir der Gesang, und so auch ist er
Mir, mit Erröten, Erblassen,
Von Anfang an gegangen. Doch Alles geht so."

["men som en kärlekssaga
när min sång nu sitt slut,
saligt gråtande, och så kom den också,
med rodnad och blekhet, till mig
från första början. Dock så går det med allt."

Övers. A. Fioretos]

Roland Lysell

Wår lärda Skalde-Fru. Sophia Elisabet Brenner och hennes tid. Red. Valborg Lindgärde, Arne Jönsson & Elisabet Göransson. Språk och litteraturcentrum, Lunds universitet. Lund 2011.

Redan vid första anblicken framstår denna vackra och rikligt illustrerade volym tillägnad Sophia Elisabet Brenner (1659–1730) som unik i flera hänseenden. Detta inte enkom för dess rymliga omfång (dryga 500 s.), eller attraktiva utformning (förutom de många illustrationerna även papperets kvalitet och den typografiska omsorg med vilken man försökt återskapa känslan av boktryckarkonsten vid Brenners tid), och inte heller enbart för det omfattande antalet författare som medverkar i den (ett tjugotal bland de främsta svenska 1600-talsexperterna, till vilka ett par tyska och danska kollegor anslutit sig). Det som gör *Wår lärda Skalde-Fru. Sophia Elisabet Brenner och hennes tid* unik är, framför allt, att en bok med alla dessa kvalitéer tillägnas en kvinnlig författare i vår äldre svenska litteraturhistoria. Detta är, skulle jag vilja säga, lika sällsynt som välförtjänt när det gäller en författare som med rätta tillhör stormaktstidens främsta och mest inflytelserika.

Boken belyser Brenners verk utifrån en omfattande spännvidd av ämnen och synvinklar, och återupprättar slutligen – man frestas skriva också slutgiltigt – ett författarskap vars öde växlat genom århundradena. Denna enastående rikedom på olika infallsvinklar framgår redan av innehållsförteckningen. Här förekommer litteraturvetare, idéhistoriker, klassiska filologer, bokhistoriker, konst- och musikvetare, numismatiker och språkvetare jämsi-

des för att belysa Brenners författarskap och hennes tid utifrån sina olika ämneskompetenser.

Studiets tvärvetenskapliga karaktär är till fullo motiverad av Brenners liv och verk. Som lärd poet på latin och ett flertal moderna språk är Brenner, helt i linje med sin samtid, dock en varm förespråkare för svenskans förträfflighet. Gift med den vid hovet verksamme bildkonstnären Elias Brenner, levde Sophia Elisabet Brenner i centrum av en miljö i vilken tidens estetiska tendenser var väl representerade. Alla dessa aspekter av Brenners liv och verk framstår klart i boken, vars uttalade ambition är att – enligt redaktörernas förord – "belysa olika sidor av hennes liv och, framför allt, av hennes diktning samt att sätta in henne i hennes samtid och låta oss möta de människor och den tankevärld som var hennes." (s. 9) Denna ambitiösa föresats uppnås utan tvekan i de 24 artiklar som boken består av och som jag i det följande ska försöka ge en sammanfattande redogörelse av.

Betydande utrymme ägnas i boken åt att redogöra för de växlande öden Brenners verk haft under de nästan 300 år som skiljer oss från hennes död, ett ämne som avhandlas både i Carina Burmans inledande artikel – som också öppnade det symposium ("Sappho i Sverige. Sophia Elisabet Brenner 1659–1730", i Lund 2009) som ligger till grund för boken – och Valborg Lindgärdes avslutande artikel. Burman diskuterar Brenners plats i en svensk litterär kanon utifrån sin speciella position som både litteraturforskare och romanförfattare. Omständigheterna kring utgivningen av Burmans roman *Den tionde sånggudinnan* (1995), i vilken Brenner framträder som en av karaktärerna, flätas samman med en kort receptionshistorisk redogörelse. Carl Fehrmans omdöme i *Ny illustrerad svensk litteraturhistoria* (1956), att om Brenner "kan göra anspråk på uppmärksamhet, är det snarare som kulturtyp än som skaldinna", får hos Burman summera utvecklingen i den nedvärdering av Brenners verk som började redan under andra hälften av 1700-talet.

Betydelsen av Burmans roman för den, vid mitten av 1990-talet fortfarande ganska bortglömda poeten, poängteras av Lindgärde i hennes avslutande essä. Lindgärde tillerkänner romanförfattarens verk en plats jämsides med den nya våg av Brennerstudier som Marianne Alenius, Elisabet Göransson och, vill jag tillägga, Lindgärde själv bidrog med vid slutet av förra seklet. Boven i dramat om Brenners eftermäle pekas ut här, som anorstädes i boken, i romantiken (var annars?), vars "estetisk[a] värdeförskjutning" (s. 500) – som i